

ΤΑΞΗ:

Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΑΘΗΜΑ:

ΑΡΧΑΙΑ

Ημερομηνία: Τετάρτη 23 Απριλίου 2025

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

Α. ΔΙΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1^ο ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πολιτεία 518b-519a

Δεῖ δὴ, εἶπον, ἡμᾶς τοιόνδε νομίσει περὶ αὐτῶν, εἰ ταῦτ', ἀληθῆ· τὴν παιδείαν οὐχ οἶαν τινὲς ἐπαγγελλόμενοί φασιν εἶναι τοιαύτην καὶ εἶναι. Φασὶ δέ που οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης σφεῖς ἐντιθέσθαι, οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄσιν ἐντιθέντες.

Φασὶ γὰρ οὖν, ἔφη.

Ὁ δέ γε νῦν λόγος, ἦν δ' ἐγώ, σημαίνει ταύτην τὴν ἐνούσα ἐκάστου δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τὸ ὄργανον ᾧ καταμανθάνει ἕκαστος, οἷον εἰ ὄμμα μὴ δυνατόν ἦν ἄλλως ἢ σὺν ὄλῳ τῷ σώματι στρέφειν πρὸς τὸ φανὸν ἐκ τοῦ σκοτώδους, οὕτω σὺν ὄλῳ τῇ ψυχῇ ἐκ τοῦ γιγνομένου περιεκτέον εἶναι, ἕως ἂν εἰς τὸ ὄν καὶ τοῦ ὄντος τὸ φανότατον δυνατὴ γένηται ἀνασχέσθαι θεωμένη· τοῦτο δ' εἶναι φαμέν τάγαθόν. Ἦ γάρ;

Ναί.

Τούτου τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη, τῆς περιαγωγῆς, τίνα τρόπον ὡς ῥᾶστα τε καὶ ἀνυσιμώτατα μεταστραφήσεται, οὐ τοῦ ἐμποιῆσαι αὐτῶ τὸ ὄραν, ἀλλ' ὡς ἔχοντι μὲν αὐτό, οὐκ ὀρθῶς δὲ τετραμμένα οὐδὲ βλέποντι οἱ ἔδει, τοῦτο διαμηχανήσασθαι.

Ἔοικεν γάρ, ἔφη.

Αἰ μὲν τοίνυν ἄλλαι ἀρεταὶ καλούμεναι ψυχῆς κινδυνεύουσιν ἐγγύς τι εἶναι τῶν τοῦ σώματος – τῷ ὄντι γὰρ οὐκ ἐνούσαι πρότερον ὕστερον ἐμποιεῖσθαι ἔθεσι καὶ ἀσκήσεσιν – ἢ δὲ τοῦ φρονῆσαι

παντὸς μᾶλλον θειότερου τινὸς τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὔσα, ὃ τὴν μὲν δύναμιν οὐδέποτε ἀπόλλυσιν, ὑπὸ δὲ τῆς περιαγωγῆς χρήσιμόν τε καὶ ὠφέλιμον καὶ ἄχρηστον αὖ καὶ βλαβερὸν γίγνεται.

2^ο ΚΕΙΜΕΝΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Πολιτικά, Θ 1.3-2.1, 1337a33-b11

Ἵτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν· τίς δ' ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρῆ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. Νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων. Οὐ γὰρ ταῦτά πάντες ὑπολαμβάνουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον, οὐδὲ φανερόν· πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος· ἕκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας ταραχώδους ἢ σκέψις καὶ δῆλον οὐδὲν πότερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττά (πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτὰς τις)· περὶ τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐθέν ἐστιν ὁμολογούμενον (καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθὺς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς). Ἵτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον· ὅτι δὲ οὐ πάντα, διηρημένων τῶν τε ἐλευθερίων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθερίων φανερόν, καὶ ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάνασσον. Βάνασσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων ἢ τὴν διάνοιαν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 5) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 5):
1. Κατά τον Σωκράτη η γνώση υπάρχει μέσα στην ψυχή του ανθρώπου.
 2. Ο Σωκράτης προτείνει ο άνθρωπος να στραφεί από την μεταβαλλόμενη πραγματικότητα στην σταθερή πραγματικότητα των Ιδεών και της Ιδέας του Αγαθού.
 3. Η παιδεία κατά τον Σωκράτη είναι μία τέχνη που εμφυτεύει στον νου τη δύναμη της γνώσης.
 4. Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει τον ιδιωτικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης της εποχής του.
 5. Ένα βασικό σημείο διαφωνίας για το εκπαιδευτικό σύστημα της εποχής είναι για το εάν η παιδεία οφείλει να έχει ως στόχο την ανάπτυξη του πνεύματος ή την ηθική καλλιέργεια.

Μονάδες 10

- B1.** Κεντρική θέση στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο 1 έχει η έννοια της *περιαγωγής*. Να παρουσιάσετε τα χαρακτηριστικά που της αποδίδει ο Πλάτων και τη σημασία της για την παιδεία .

Μονάδες 10

- B2.** Πως ορίζεται η εκπαίδευση στον Αριστοτέλη και πως στον Καντ; Ποιοί οι στόχοι της παιδείας στα δύο κείμενα; Συμφωνούν ή διαφωνούν ως προς τις θέσεις τους το παράλληλο κείμενο και το αρχαίο διδαγμένο κείμενο 2;

Ο άνθρωπος δεν γίνεται άνθρωπος παρά μόνο μέσω της εκπαίδευσης. Δεν είναι παρά μόνο αυτό που τον έχει καταστήσει η εκπαίδευση. [...] Η εκπαίδευση είναι μια τέχνη η πρακτική της οποίας πρέπει να τελειοποιείται από γενεά σε γενεά.[...]. Για το λόγο αυτόν η εκπαίδευση είναι το μείζον και το δυσκολότερο πρόβλημα το οποίο μπορεί να αντιμετωπίσει ο άνθρωπος. Στην πραγματικότητα, τα φώτα εξαρτώνται από την εκπαίδευση και η εκπαίδευση εξαρτάται από τα φώτα.[...]. Υπάρχει μια αρχή της τέχνης της εκπαίδευσης την οποία ιδιαιτέρως οι άνθρωποι που κάνουν σχεδιασμούς διδασκαλίας θα έπρεπε να έχουν πάντα υπόψη τους: τα παιδιά δεν πρέπει να εκπαιδεύονται μόνο σύμφωνα με την παρούσα κατάσταση του ανθρώπινου είδους, αλλά σύμφωνα με την πιθανή και καλύτερη μελλοντική κατάσταση του, δηλαδή, σύμφωνα με την Ιδέα της Ανθρωπότητας και με τον τελικό προορισμό της. Αυτή η αρχή έχει μεγάλη σημασία[...]. Η σύλληψη ενός σχεδίου εκπαίδευσης όμως θα έπρεπε να λάβει κοσμοπολιτικό προσανατολισμό. Μήπως, τότε, το παγκόσμιο καλό είναι μια Ιδέα η οποία μπορεί να βλάψει το προσωπικό καλό; Σε καμία περίπτωση! Ακόμα και αν φαίνεται ότι πρέπει να θυσιάσουν ορισμένα πράγματα, κατά βάθος πάντα ενεργεί κάποιος καλύτερα για το καλό του παρόντος, όταν υπηρετεί αυτή την Ιδέα. Και τι υπέροχες συνέπειες τη συνοδεύουν! Η καλή εκπαίδευση είναι ακριβώς η πηγή από την οποία αναβλύζουν όλα τα αγαθά αυτού του κόσμου. Οι σπόροι που βρίσκονται μέσα στον άνθρωπο πρέπει να αναπτυχθούν. Επειδή δεν υπάρχουν μεταξύ των φυσικών προδιαθέσεων του ανθρώπου αρχές που να οδηγούν στο κακό. Η μόνη αιτία του κακού είναι ότι η φύση δεν υπακούει σε κανόνες. Στον άνθρωπο υπάρχουν σπόροι μόνο για το καλό.

IMMANUEL KANT, Σκέψεις περί εκπαίδευσης, εισαγωγή (Όπως στο Savater, F. (2004). Η αξία του εκπαιδευέιν. Μτφ. Βαγγέλης Νικολόπουλος. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα. 271-272)

Μονάδες 10

- B3.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:

1. Για την αγωγή του Αλέξανδρου ο Αριστοτέλης χρησιμοποίησε κατά κύριο λόγο τα ομηρικά έπη.

2. Ο Πλάτων ίδρυσε τη φιλοσοφική σχολή του Λυκείου.
3. Οι φύλακες - επίκουροι αναλαμβάνουν στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα και γενικά είναι αφοσιωμένοι στην υπηρεσία του κράτους.
4. Οι φιλόσοφοι - βασιλείς είναι προσωπικότητες που δεν διαθέτουν μόνο γνώσεις και συνθετική σκέψη, αλλά πείρα ζωής, διοικητικές ικανότητες και ηθικά ακέραιο χαρακτήρα.
5. Στα Πολιτικά η πόλις-κράτος είναι μία κοινότητα που την αποτελούν κυβερνώντες και κυβερνώμενοι.

Μονάδες 10

B4. α. Να επιλέξετε από τη στήλη Β για καθεμία αρχαιοελληνική λέξη ή φράση της στήλης Α την **ορθή σημασία** της σύμφωνα με το αρχαίο διδαγμένο κείμενο 1:

A	B
1. <i>ἐπαγγελλόμενοι</i>	α. υπόσχομαι β. ασκώ ένα επάγγελμα
2. <i>ἐντιθέναι</i>	α. τοποθετώ β. νομοθετώ
3. <i>φανόν</i>	α. φανάρι β. φωτεινός

Μονάδες 6

β. Να βρείτε στο κείμενο λέξεις-ετυμολογικά συγγενείς με τις παρακάτω της Νέας ελληνικής σύμφωνα με το αρχαίο διδαγμένο κείμενο 2: *αδιαθεσία, φάντασμα*.

Μονάδες 4

B. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ*Δημοσθένους, Κατὰ Ἀριστογείτονος Β', §§ 25-27*

(S.H. Butcher & W. Rennie, εκδ. 1903–31. Demosthenis Orationes. I–III. Οξφόρδη: Clarendon Press. Ανατ. 1960–66).

Στον λόγο αυτό επαναλαμβάνονται οι κατηγορίες κατά του Αριστογείτονα με έμφαση στην αδιαφορία προς τους νόμους της πόλης, καθώς επίσης τονίζεται η σημασία της τήρησης των θεσμών του δικαίου και η προσφνης συμπεριφορά που οφείλει να τηρεί ο πολιτικός άνδρας.

Οὕτω δ' ἂν ἀκριβέστατα συνθεωρήσαιτε τὸ τοῖς κειμένοις νόμοις πείθεσθαι ἡλίκον ἀγαθὸν ἔστιν, καὶ τὸ καταφρονεῖν καὶ τὸ μὴ πειθαρχεῖν αὐτοῖς ἡλίκον κακόν, εἰ τὰ τ' ἐκ τῶν νόμων ἀγαθὰ χωρὶς καὶ τὰ διὰ τῆς παρανομίας συμβαίνοντα πρὸ ὀφθαλμῶν ὑμῖν αὐτοῖς ποιησάμενοι θεωρήσαιτε. εὐρήσετε γὰρ τὴν μὲν τὰ τῆς μανίας καὶ ἀκρασίας καὶ πλεονεξίας, τοὺς δὲ τὰ τῆς φρονήσεως καὶ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης ἔργα διαπραττομένους. δῆλον δέ: τῶν γὰρ πόλεων ταύτας ἄριστ' οἰκουμένας ἴδοιμεν ἂν ἐν αἷς ἄριστοι νομοθέται γεγόνασιν: τὰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς σώμασιν ἀρρωστήματα τοῖς τῶν ἰατρῶν εὐρήμασι καταπαύεται, τὰς δ' ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀγριότητος αἰ τῶν νομοθετῶν ἐξορίζουσι διάνοιαι. ὅλως δ' οὐδὲν οὔτε σεμνὸν οὔτε σπουδαῖον εὐρήσομεν ὃ μὴ νόμου κεκοινώνηκεν, ἐπεὶ καὶ τὸν ὅλον κόσμον καὶ τὰ θεῖα καὶ τὰς καλουμένας ὥρας νόμος καὶ τάξις, εἰ χρὴ τοῖς ὀρωμένοις πιστεύειν, διοικεῖν φαίνεται. παρακαλέσαντες οὖν ὑμᾶς αὐτούς, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, βοηθήσατε μὲν τοῖς νόμοις, καταψηφίσασθε δὲ τῶν εἰς τὸ θεῖον ἀσεβεῖν προηρημένων. καὶ ταῦτ' ἐὰν πράξητε, τὰ δέοντα ποιήσετε καὶ τὰ κράτιστα ψηφιεῖσθε.

Λεξιλόγιο

- συνθεωρέω-ῶ: συνεξετάζω
- ἡ ἀκρασία: ἡ ἔλλειψη μέτρου
- καταπαύομαι: καταπραῦνομαι
- ὥραι: εποχή

Γ1. Να μεταφράσετε στο τετράδιό σας το παρακάτω απόσπασμα του κειμένου «Οὕτω δ' ἂν ... νομοθέται γεγόνασιν:».

Μονάδες 20

Γ2. Στο παραπάνω κείμενο ο Δημοσθένης παραβάλλει το έργο των γιατρών με εκείνο των νομοθετών. Να εντοπίσετε και να σχολιάσετε το συγκεκριμένο χωρίο, εξηγώντας την πρόθεσή του.

Μονάδες 10

Γ3. α. «τὰ μὲν γὰρ ... ἐξορίζουσι διάνοιαι»: Στο παραπάνω απόσπασμα να εντοπίσετε τα θηλυκά ουσιαστικά, να δηλώσετε την κλίση του καθενός και στη συνέχεια να γράψετε τη γενική του πληθυντικού αριθμού.

Μονάδες 3

Γ3. β. «παρακαλέσαντες οὖν ... προηρημένων»: Στο παραπάνω απόσπασμα να εντοπίσετε τους ρηματικούς τύπους που βρίσκονται σε αόριστο να τους μεταφέρετε σε παρακείμενο.

Μονάδες 3

Γ3. γ. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται:

- *ἄριστοι*: την ονομαστική του πληθυντικού αριθμού του ουδετέρου γένους του συγκριτικού βαθμού
- *συμβαίνοντα*: το β΄ ενικό πρόσωπο προστακτικής αορίστου στην ίδια φωνή
- *ἴδοιμεν*: την αιτιατική του πληθυντικού αριθμού της μετοχής του παθητικού αορίστου
- *ἀσεβεῖν*: το β΄ ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα στη μέση φωνή

Μονάδες 4

Γ4. α. «καὶ ταῦτ' ἐὰν πράξῃτε»: Να εντοπίσετε την απόδοση του υποθετικού λόγου, να τον χαρακτηρίσετε και στη συνέχεια να επιφέρετε τις απαραίτητες αλλαγές, έτσι ώστε να δηλώνει αόριστη επανάληψη στο παρελθόν.

Μονάδες 5

Γ4. β. *παρακαλέσαντες*: Να αναγνωρίσετε την παραπάνω μετοχή (μονάδα 1) και στη συνέχεια να τη μετατρέψετε στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση (μονάδες 2).

Μονάδες 3

Γ4. γ. *ἡλικὸν ἀγαθὸν ἐστίν*: Να σχολιάσετε την παραπάνω δευτερεύουσα πρόταση ως προς το είδος και τη συντακτική της θέση.

Μονάδες 2